FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT GIUSEPPE TESAURO
fremsat den 13. juli 1994 *

Hr. præsident,
De herrer dommere,

1. Med denne præjudicielle anmodning har den engelske Court of Appeal forelagt en række spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 21, 22 og 57 i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om rettens kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved tiltrædelseskonventionen af 1978 (herefter benævnt »Bruxelles-konventionen«).

2. For at forstå det eksakte sigte med spørgsmålene finder jeg det hensigtsmæssigt kort at gengive de — forholdsvis komplicerede — faktiske omstændigheder i hovedsagen [1].

I september 1988 transporterede det polske rederi Zegluga Polska Spolka Akceyjna (herefter benævnt »skibets ejere«) en ladning sojaolie som bulklast fra Brasilien til henholdsvis Rotterdam og Hamburg om bord på et af rederiets skibe, »Tatry«. Transporten skete for forskellige afskiberes, ladningsejeres, regning og i henhold til særskilte konnossementer, der imidlertid indholdsmæssigt var identiske. Ved ankomsten reklamerede såvel ejerne af de partier olie, der blev losset i Rotterdam, som dem, der blev losset i Hamburg, over, at olien var blevet forurenet med diesel eller andre kulbrinter.

Den 18. november 1988 anlagde skibets ejere sag ved Arrondissementsrechtbank, Rotterdam, med påstand om, at det anerkendtes, at skibets ejere ikke var ansvarlige for den påståede skade. Denne sag blev anlagt mod det nederlandske selskab Igeb International BV, som modtager af et parti sojaolie, der blev losset i Rotterdam for forskellige ladningsejeres regning (herefter benævnt »gruppe 1«), nogle af ejerne af de partier olie, der blev losset i Hamburg, nemlig de tyske selskaber Handelsgesellschaft Kurt Nitzer GmbH og Hobum Öle und Fette AG, det engelske selskab Bunge & Co. Ltd, samt selskabet Daehn & Hamann GmbH, som modtager af den pågældende ladning. Sagen var ikke anlagt imod de øvrige ladningsejere, det engelske selskab Phillip Brothers Ltd (herefter benævnt »Phibro«) (i det følgende vil jeg

* Originalsprog: italiensk.

1 — Forelæggelseskendelsen er temmelig lakonisk, idet den i det væsentlige alene anfører de præjudicielle spørgsmål, der forelægges Domstolen. Efter min opfattelse er de oplysninger om sagens faktiske og retlige omstændigheder, som parterne har bidraget med i processkrifter og fremlagte dokumenter, dog mere end tilstrækkelige. Også af hensyn til det betydningsfulde samarbejde mellem Fællesskabets retsinstanser og de nationale domstole, som jeg finder, der bør værnes om, foretrækker jeg ikke at vove mig ud i en nærmere undersøgelse af, om denne forelæggelseskendelse formelt opfylder betingelserne for, at Domstolen kan træffe afgørelse i sagen.

under ét benævne ejerne af den ladning, der blev losset i Hamburg »gruppe 3«). Phibro blev heller ikke sagsøgt for så vidt angår de partier olie, det blev losset i Rotterdam, som ligeledes tilhørte selskabet, og som det nederlandske selskab ICM BV modtog for Phibro's regning (herefter benævnt »gruppe 2«).

3. Omkring ti måneder senere, nemlig den 14. september 1989, anlagde gruppe 3 i Det Forenede Kongerige en sag *in rem* (herefter benævnt »sag 2006«) ved High Court of Justice, Queen's Bench Division, Admiralty Court, mod skibene »Tatry« og »Maciej Rataj«, idet sidstnævntes ejere var de samme som »Tatry«'s. Stævningen blev forkyndt den 15. september 1989, og der blev samme dag givet tilladelse til arrest i »Maciej Rataj«, der lå for anker i Liverpool havn. Skibets ejere fik senere frigivet skibet fra arrest mod en sikkerhedsstillelse; sagen blev herefter tillige videreført ved denne ret for så vidt angår det hovedspørgsmål i sagen, der havde givet anledning til begæringen om arrest, nemlig kravet om erstatning for den påståede beskadigelse af det parti sojaolie, der var losset i Hamburg. Admiralty Court støttede sin kompetence til at realitetsbehandle sagen på den engelske lovgivning til gennemførelse af den internationale konvention om tilvejebringelse af ensartede regler for arrest i søgående skibe, undertegnet i Bruxelles den 10. maj 1952 [2]. Det er i engelsk ret omtvistet, om sagen i så tilfælde fortsættes såvel *in rem* som *in personam*, eller alene *in personam*.

Samme dag, den 14. september 1989 anlagde også gruppe 2 en tilsvarende sag ved samme domstol (herefter benævnt »sag 2007«); retsforhandlingerne forløb på tilsvarende måde som i sag 2006.

Gruppe 1, der ikke havde anlagt sag ved nogen engelsk ret, anlagde den 29. september 1989 sag ved Arrondissementsrechtbank, Rotterdam, med påstand om erstatning for det tab, de havde lidt, som følge af beskadigelserne på de partier, der var losset i Nederlandene [3].

4. I sag 2006 gjorde skibets ejere gældende, at den engelske ret måtte erklære sig inkompetent til fordel for den nederlandske ret i medfør af Bruxelles-konventionens artikel 21 under henvisning til, at der allerede verserede en sag i Nederlandene, hvis krav havde

2 — Konventionsteksten er gengivet i *International Transport Treaties*, suppl. 12 (maj 1988), s. 1-68).

3 — For en fuldstændigheds skyld bemærkes, at der senere blev anlagt yderligere sager af såvel ladningsejerne som skibets ejere, men at disse ikke har nogen interesse for besvarelsen af de fortolkningsspørgsmål, der er forelagt Domstolen. Det drejer sig navnlig om følgende sager: a) erstatningssager i anledning af den påståede beskadigelse af den sojaolie, der blev losset i Rotterdam, anlagt af gruppe 2 og gruppe 3 i Nederlandene hhv. den 29.9.1989 og den 3.10.1989 for det tilfælde, at den engelske domstol måtte erklære sig inkompetent, og b) en sag anlagt af skibets ejere, ligeledes i Nederlandene, den 26.10.1990, hvorunder der er nedlagt påstand om, at deres ansvar for så vidt angår hele ladningen, såvel den del heraf, der blev losset i Rotterdam, som den, der blev losset i Hamburg, begrænses, og som støttes på den internationale konvention af 10.10.1957 om begrænsning af rederes ansvar.

samme genstand, hvilede på samme grundlag, og var fremsat mellem de samme parter. For det tilfælde, at litispendensreglen ikke måtte finde anvendelse, gjorde de subsidiært gældende, at Admiralty Court måtte udsætte sagen og i givet fald erklære sig inkompetent i medfør af konventionens artikel 22, under henvisning til, at der var fremsat indbyrdes sammenhængende krav for retter i henholdsvis England og Nederlandene. Gruppe 3 bestred, at der var tale om litispendens, da denne gruppe ikke fandt, at de to sager havde samme parter og hvilede på samme genstand, men erklærede sig enig i, at kravene var indbyrdes sammenhængende.

I sag 2007 anerkendte skibets ejere, at sagen reelt var anlagt ved den engelske ret først, men begærede alligevel, at retten udsatte sagen og i givet fald erklærede sig inkompetent i medfør af Bruxelles-konventionens artikel 22 om indbyrdes sammenhængende krav, hvilket gruppe 2 imidlertid gjorde indsigelse imod.

5. Under sagens behandling i første instans forkastede Admiralty Court litispendensindsigelsen fra skibets ejere og fandt det ufornødent at udsætte behandlingen af de sager, der verserede her, i medfør af Bruxelles-konventionens artikel 22, selv om retten anerkendte, at de i England og Nederlandene verserende sager angik indbyrdes sammenhængende krav. Skibets ejere appellerede denne afgørelse til Court of Appeal.

Under denne sag gjorde gruppe 3 gældende, at Bruxelles-konventionens artikel 21 og 22 ikke fandt anvendelse i det foreliggende tilfælde, for så vidt som den engelske ret støttede sin kompetence på arrestkonventionen, der i medfør af Bruxelles-konventionens artikel 57 skulle finde anvendelse, idet den vedrører »særlige områder«.

Da appelinstansen fandt, at sagens udfald afhang af en fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 21, 22 og 57, besluttede den at udsætte sagen og at forelægge Domstolen en række præjudicielle spørgsmål, der i det væsentlige angår følgende forhold:

»a) Hvorledes skal kravet i konventionens artikel 21 om identitet mellem parterne fortolkes, for så vidt angår krav, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, men som fremsættes for retter i forskellige kontraherende stater?

b) For så vidt angår søtransport af gods ønskes det oplyst, om en sag angående krav om erstatning i anledning af den skade, varerne angiveligt har lidt under transporten, som ladningsejerne oprindelig har anlagt i form af en sag 'in rem' mod det skib, hvormed transporten fandt sted, må anses for at omfatte samme parter, have samme genstand og hvile på samme grundlag, jf. artikel 21,

som en sag 'in personam', der tidligere er anlagt af skibets ejer i anledning af samme skade? Det ønskes navnlig oplyst, om besvarelsen af dette spørgsmål afhænger af, om den sag, der først blev anlagt 'in rem' fortsætter såvel 'in rem' som 'in personam', eller alene 'in personam', efter at skibets ejer er blevet part i sagen?

c) Indebærer undtagelsen i artikel 57 om specialkonventioner, at artikel 21 og 22 om litispendens og indbyrdes sammenhængende krav ikke kan finde anvendelse i tilfælde, hvor retten støtter sin kompetence på bestemmelser i en specialkonvention?

d) Hvorledes skal begrebet 'indbyrdes sammenhængende krav' i artikel 22, stk. 3, fortolkes?

e) For så vidt angår søtransport af gods ønskes det oplyst, om der foreligger litispendens, jf. artikel 21, i tilfælde, hvor skibets ejer anlægger sag i en kontraherende stat med påstand om, at det anerkendes, at han ikke er ansvarlig for den påståede skade i forhold til ladningsinteressenterne, og ladningsejerne efterfølgende indleder et erstatningssøgsmål mod skibets ejere i anledning af skaden i en anden kontraherende stat [4]?«

4 — Af hensyn til mine følgende betragtninger finder jeg det hensigtsmæssigt at gengive de bestemmelser i Bruxelleskonventionen, som de præjudicielle spørgsmål til Domstolen angår, således som de var affattet på det for sagen relevante tidspunkt.
Artikel 21 — »Såfremt krav, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, fremsættes mellem de samme parter for retter i forskellige kontraherende stater, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, på embeds vegne sin afgørelse, indtil denne rets kompetence er fastslået.
Når det er fastslået, at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, er kompetent, erklærer enhver anden ret sig inkompetent til fordel for den første.«
Artikel 22 — »Såfremt krav, som er indbyrdes sammenhængende, fremsættes for retter i forskellige kontraherende stater, og sagerne verserer for disse retter i første instans, kan enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, udsætte afgørelsen.
Denne ret kan ligeledes på begæring af en af parterne erklære sig inkompetent, forudsat at dens lovgivning tillader forening af indbyrdes sammenhængende krav, og at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, er kompetent til at påkende begge krav.
Ved indbyrdes sammenhængende krav forstås i denne artikel krav, der er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidigt for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.«
Artikel 57 — »1. Denne konvention berører ikke konventioner, som de kontraherende stater har tiltrådt eller vil tiltræde, og som på særlige områder fastsætter regler for retternes kompetence samt for anerkendelse eller fuldbyrdelse af retsafgørelser.«
Artikel 25, stk. 2, i tiltrædelseskonventionen af 1978 er affattet således:
»2. Med henblik på at sikre en ensartet fortolkning af artikel 57, første afsnit, skal denne artikel anvendes på følgende måde:
a) Konventionen af 1968 som ændret er ikke til hinder for, at en ret i en kontraherende stat, der er part i en konvention vedrørende et særligt område, kan anse sig for kompetent i medfør af denne sidstnævnte konvention, også selv om sagsøgte har bopæl i en kontraherende stat, der ikke er part i den pågældende konvention. Den ret, ved hvilken sagen er anlagt, skal under alle omstændigheder anvende artikel 20 i konventionen af 1968 som ændret.
b) Afgørelser, der i en kontraherende stat træffes af en ret, som har anset sig for kompetent i medfør af en konvention vedrørende et særligt område, skal anerkendes og fuldbyrdes i de øvrige kontraherende stater i overensstemmelse med konventionen af 1968 som ændret.
Såfremt både domsstaten og den stat, som begæringen rettes til, er parter i en konvention vedrørende et særligt område, som fastsætter betingelser for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, anvendes disse betingelser. Under alle omstændigheder kan de bestemmelser i konventionen af 1968 som ændret, der vedrører fremgangsmåden ved anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, finde anvendelse.«
Jeg finder endvidere en henvisning til de relevante bestemmelser i arrestkonventionen formålstjenlig. Artikel 3 hjemler særligt retterne i de kontraherende stater adgang til at foretage arrest i det skib, som søretskravet gælder (eller et hvilket som helst andet skib, som ejes af den samme person) som sikkerhed for dette krav. Begrebet »søretskrav« i denne konvention fremgår af dennes artikel 1, nr. 1, hvorefter udtrykket specielt — og hvad der er af interesse i den foreliggende sag — betyder krav, der er opstået på grundlag af »tab af gods eller skade på gods, herunder også bagage transporteret med et skib« [bestemmelsens litra f)]. Ved artikel 7, nr. 1, er domstolene i det land, hvor arresten er gjort, i en række tilfælde tillagt myndighed til også at realitetsbehandle det krav,

Forholdet mellem Bruxelles-konventionen og specialkonventioner

6. Jeg vil begynde med at gennemgå den forelæggende rets tredje spørgsmål — dvs. spørgsmålet vedrørende forholdet mellem Bruxelles-konventionen og specialkonventioner, der er omhandlet i Bruxelles-konventionens artikel 57 — for så vidt som et benægtende svar på dette spørgsmål ville medføre, at de øvrige spørgsmål blev rent teoretiske.

7. Som bekendt er der ved artikel 57 gjort en vigtig undtagelse fra den almindelige regel om, at Bruxelles-konventionen har forrang frem for andre konventioner, som de kontraherende stater har indgået vedrørende retternes kompetence og anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, for så vidt angår konventioner på særlige områder, som de kontraherende stater har indgået eller vil indgå. Denne undtagelse er begrundet i hensynet til at begunstige de særlige valg, der er foretaget ved indgåelsen af specialkonventioner, og som er kendetegnet af de særlige områder, de vedrører. Dette medfører, at i det omfang disse konventioner indeholder direkte eller eksklusive kompetenceregler, er det kun disse regler, der skal følges [5]. Da arrestkonventionen afgjort henhører under begrebet konventioner på særlige retsområder, vil løsningen på en eventuel konflikt mellem denne konvention og Bruxelles-konventionen som udgangspunkt være, at arrestkonventionens kompetenceregler tillægges forrang.

8. Når dette er sagt, skal det tilføjes, at det efter min opfattelse er udelukket, at artikel 57 kun kan fortolkes som en subordinationsregel, dvs. en regel, der ene og alene bekræfter, at bestemmelser i en specialkonvention har forrang, uanset om denne er ældre eller yngre — dvs. en regel, der fuldstændig udelukker, at Bruxelles-konventionen kan finde anvendelse, såfremt specialkonventionens tilknytningsmomenter findes opfyldt. Efter min opfattelse er dette ikke en korrekt fortolkning af den undtagelse til fordel for specialkonventioner, der er gjort ved artikel 57. Konventionens systematik peger mere i retning af, at der er tale om en koordinationsregel, der har til formål at sikre, at de respektive bestemmelser i de to konventioner anvendes sideordnet [6].

Dette fremgår navnlig af gennemførelsesbestemmelserne til artikel 57, stk. 1, der blev indført ved ændringen af Bruxelles-konventionen i forbindelse med Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands, Kongeriget Danmarks og Irlands tiltrædelse, og som nu findes i artiklens stk. 2. Som det fremgår af det tidligere anførte citat, understreger den første af disse regler, at en specialkonvention, der indehol-

arresten gælder: I denne forbindelse skal jeg alene nævne den situation, der er relevant for den foreliggende sag, nemlig at domstolene har jurisdiktionskompetence, hvis de har en sådan juridisk myndighed i henhold til lovgivningen i det land, hvor arresten er gjort.

5 — Jf. hertil rapport fra P. Jenard om Bruxelles-konventionen (EFT 1979 C 59, s. 1 ff., jf. navnlig s. 60).

6 — Jf. i samme retning og med henblik på yderligere bibliografiske referencer, T. Vassalli di Dachenhausen: *Il coordinamento tra convenzioni di diritto internazionale privato e processuale*, Napoli, 1993, s. 106 ff.

der direkte kompetenceregler, skal tillægges forrang, såfremt der er konkurrence mellem disse og Bruxelles-konventionens regler; når det af specialkonventionen følger, at kompetencen tilkommer en anden ret end den, hvor sagsøgte har bopæl — hvilket er hovedreglen i Bruxelles-konventionen — skal dennes artikel 20 finde anvendelse for at sikre, at den pågældende kan varetage sine interesser under sagen. Ifølge den anden regel om anvendelsen af artikel 57 kan Bruxelles-konventionens bestemmelser finde anvendelse ved anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser truffet i henhold til en specialkonventions kompetenceregler; såfremt specialkonventionen selv indeholder regler vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, er det muligt i stedet at vælge at anvende Bruxelles-konventionens bestemmelser.

9. At denne udlægning af forholdet mellem Bruxelles-konventionen og specialkonventioner er korrekt, bekræftes endvidere af Schlosser-rapporten, der blev udarbejdet i forbindelse med traktaten om Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands, Kongeriget Danmarks og Irlands tiltrædelse [7], og det fastslås heri, at »bestemmelserne i særaftaler er specielle ordninger, som hver stat kan give forrang frem for EuRFK (egl. convenzione di esecuzione, et udtryk, der betegner Bruxelles-konventionen) ved sin tiltræden af denne. *Såfremt visse bestemmelser mangler i særaftalerne er EuRFK igen afgørende* (min fremhævelse). Dette gælder ligeledes, når særaftalen indeholder kompetenceregler, hvis anvendelse egentlig ikke i tilbørligt omfang passer ind i den indre sammenhæng mellem EuRFK's forskellige dele« [8]. Den vigtigste følge heraf er, at *»de i særaftaler indeholdte kompetencebestemmelser* — selv om kun én enkelt medlemsstat er tilsluttet en sådan særaftale — *principielt er at anse som kompetenceregler i selve konventionen«* [9] (min fremhævelse).

Det er korrekt, at der ikke under tiltrædelsesforhandlingerne blev taget stilling til alle de spørgsmål, som vil kunne opstå, når det lægges til grund, at der principielt er tale om en grundlæggende forbindelse mellem Bruxelles-konventionens bestemmelser og bestemmelser i specialkonventioner, samt at disse spørgsmål ikke har fundet en endelig løsning ved artikel 57, men denne, ifølge Schlosser-rapporten [10], overlades til retspleje og jurisprudens. Jeg finder imidlertid, at det ligger uden for enhver tvivl, at forholdet mellem de enkelte konventioner i medfør af denne artikel skal fortolkes således, at der er tale om en gensidig vekselvirkning. Heraf følger, at der klart er grundlag for at udfylde eventuelle lakuner i en specialkonventionen ved hjælp af regler i den generelle konvention.

10. At de anførte betragtninger er korrekte, fremgår med al tydelighed, når en special-

7 — Schlosser-rapporten er offentliggjort i EFT 1979 C 59, s. 71 ff.

8 — A.st. punkt 240.

9 — A.st. punkt 240.

10 — A.st. punkt 240, hvori problemet om litispendens udtrykkeligt nævnes, mens dets løsning overlades til retspleje og jurisprudens.

konvention, som den, den sag, jeg gennemgår i dag, vedrører, ikke indeholder regler for det forhold, at der i to forskellige stater samtidig verserer sager, der udspringer af samme faktiske omstændigheder. Den risiko, der i så tilfælde konkret er til stede for, at der samtidig verserer flere retssager, der hviler på samme grundlag, og for indbyrdes modstridende afgørelser, ville i sidste ende kunne indebære en fare for det grundlæggende formål med Bruxelles-konventionen, nemlig »inden for Fællesskabet at styrke retsbeskyttelsen for de dér bosiddende personer« [11]. Af disse grunde finder jeg — i øvrigt i overensstemmelse med størstedelen af den juridiske litteratur [12] — at Bruxelles-konventionens artikel 21 og 22 skal finde ubegrænset anvendelse i disse tilfælde, da disse bestemmelser netop har til formål at sikre, at samme grundlag kun giver anledning til, at der føres én sag, og at påse, at der er overensstemmelse mellem de løsninger, retsinstanserne i de enkelte kontraherende stater når frem til.

11. Jeg finder endvidere ikke, at der er støtte for det argument, sagsøgerne i sag 2006 og 2007 har fremført om, at arrestkonventionen faktisk indeholder regler om litispendens, nemlig i konventionens artikel 3, stk. 3; ifølge denne bestemmelse skal et skib ikke arresteres mere end én gang i samme eller en anden kontraherende stat for samme søretskrav fra samme sagsøger. Denne bestemmelse har således til formål at undgå, at sagsøgeren, der i princippet har fuldstændig valgfrihed med hensyn til værneting, på ny kan indbringe samme krav for en anden ret end den, hvor sagen først blev anlagt. Der er således tale om et instrument, der ganske vist er udformet med henblik på at undgå indbyrdes modstridende afgørelser, men som imidlertid finder anvendelse på andre situationer end litispendens. Når sagsøgeren med en begæring om arrest i et skib en gang har valgt værneting, skal den ret, for hvilken samme sag senere indbringes, alene beslutte, at sagen skal afvises under henvisning til, at samme sag allerede er anlagt for en anden ret. Herved er retten ikke forpligtet til at foretage undersøgelser om, hvorvidt betingelserne for at en afgørelse, truffet af den ret, for hvilken sagen først er anlagt, kan anerkendes, er opfyldt, hvilket derimod kræves, såfremt en indsigelse om litispendens skal kunne imødekommes.

12. Med henblik på en afgrænsning af det nærmere indhold af artikel 57 forekommer det mig hensigtsmæssigt at hente støtte i national retspraksis med hensyn til dens anvendelse, hvilket er et vigtigt hjælpemiddel, når rækkevidden af bestemmelser i en international overenskomst skal fastlægges. En gennemgang af denne praksis, herunder navnlig af engelsk praksis vedrørende forholdet mellem Bruxelles-konventionen og arrestkonventionen, bekræfter min teori om, at disse konventioner i vidt omfang anvendes komplementært eller samtidigt, også med

11 — Jf. Bruxelles-konventionens præambel.

12 — Jf. hertil, tillige vedrørende andre bibliografiske referencer, førnævnte T. Vassilli de Dachenhausen samt P. Kaye: *Civil jurisdiction and enforcement of foreign judgments*, Abingdon, 1987 (s. 197 ff.); O'Malley and Layton: *European civil practice*, London, 1989 (s. 858 ff.) og A. Di Blase: *Connessione e litispendenza nella convenzione di Bruxelles*, Padua, 1993 (s. 142 ff.).

hensyn til spørgsmålet om litispendens eller indbyrdes sammenhængende krav [13].

13. Min konklusion er således, at det af artikel 57 følger, at Bruxelles-konventionens artikel 21 og 22 skal finde anvendelse, såfremt en konvention vedrørende et særligt område ikke indeholder regler om litispendens og indbyrdes sammenhængende krav.

Begrebet litispendens i Bruxelles-konventionens artikel 21

14. I konsekvens af min konklusion med hensyn til spørgsmålet om forholdet mellem Bruxelles-konventionen og specialkonventioner, er det nødvendigt at besvare Court of Appeal's øvrige spørgsmål. Med første, andet og femte spørgsmål har retten navnlig anmodet Domstolen om at definere begrebet litispendens i Bruxelles-konventionen, dvs. at fastslå, hvornår to krav har samme genstand, hviler på samme grundlag og fremsættes mellem de samme parter. Domstolens tidligere afgørelser på dette område yder en værdifuld hjælp ved besvarelsen.

Blandt de domme, der har størst betydning, skal jeg for det første nævne dommen i Gubisch Maschinenfabrik-sagen [14], hvori Domstolen fastslog, at de begreber, der er anvendt i artikel 21 med henblik på at beskrive, hvornår der foreligger litispendens, skal fortolkes selvstændigt i forhold til de begreber, der findes i de forskellige nationale retsordeners procesret. Som grundlag herfor henviste Domstolen navnlig til begrundelsen for at indføre artikel 21, nemlig »af hensyn til en ordnet retspleje inden for Fællesskabet (...) at undgå, at der verserer parallelle sager for retterne i de forskellige kontraherende stater, og at der eventuelt træffes uforenelige afgørelser. Disse bestemmelser har således til formål så vidt muligt og straks fra begyndelsen at forhindre en situation som den, der er omhandlet i artikel 27, nr. 3, nemlig at en afgørelse ikke kan anerkendes, fordi den er uforenelig med en afgørelse mellem de samme parter truffet i den stat, som begæringen rettes til« [15]. I denne dom henledte Domstolen endvidere opmærksomheden på, at man i artikel 21 ikke anvender begrebet litispendens på samme måde, som det anvendes i de forskellige nationale retsordener, men selv opstiller en række materielle betingelser som led i en definition.

På grundlag af disse betragtninger fastslog Domstolen, at betingelserne for at antage, at der forelå litispendens i en sag som den foreliggende, hvor der var anlagt sag ved en ret i en kontraherende stat med påstand om, at en

13 — Jf. navnlig Queen's Bench Division's (Admiralty Court) afgørelse af 17.7.1978, »Nordglimt«, *The Law Report*, 1988, s. 183 ff., og af 23.10.1987, »Linda«, *Lloyd's Law Reports*, 1988, s. 174 ff.

14 — Dom af 8.12.1987, sag 144/86, Sml. s. 4861.

15 — A.st. præmis 8.

international købekontrakt erklæredes ugyldig, mens der tidligere var anlagt sag for en ret i en anden kontraherende stat med påstand om opfyldelse af samme kontrakt, var opfyldt. Af denne dom fremgår det således, at det er en nødvendig og tilstrækkelig forudsætning for, at artikel 21 finder anvendelse, at *parterne er de samme, uafhængig af deres respektive stilling under hver af de to sager, og at det grundlæggende retsforhold, som de omstændigheder, parterne påberåber sig, udspringer af, er identisk:* Denne anden betingelse er navnlig opfyldt, når det spørgsmål, en sag angår, er den logiske forudsætning for det krav, den anden sag vedrører, eller når de faktiske omstændigheder, som de forskellige krav angår, er de samme.

15. I dom af 27. juni 1991, Overseas Union Insurance m.fl. [16], fastslog Domstolen ligeledes betydningen af artikel 21's funktion i relation til Bruxelles-konventionen, og det deraf følgende krav om at tage hensyn hertil ved definitionen af begrebet litispendens i denne artikels betydning. Domstolen udtalte i denne dom, »at artikel 21 for at opfylde disse målsætninger skal fortolkes vidt, således at den principielt omfatter alle tilfælde af litispendens for retterne i de kontraherende stater«: Som svar på det spørgsmål, der var forelagt Domstolen i denne sag, fastslog den herefter, at artikel 21 fandt anvendelse uden hensyn til, hvor parterne i de to sager havde bopæl.

16 — Sag C-351/89, Sml. I, s. 3317, præmis 12-17.

16. Hvilke konsekvenser kan der udledes af denne praksis for så vidt angår problemet i den foreliggende sag?

Det bemærkes for det første, at det af de faktiske omstændigheder i sagen fremgår, at kontraktforholdene mellem de forskellige ladningsejere og skibets ejere var reguleret af ensartet affattede fragtaftaler, samt at fragtvilkårene, også ud fra en materiel betragtning var de samme i de forskellige sager, der alle angår sojaolie, befordret som bulklast. Jeg finder derfor, at den afgørende omstændighed ved nærværende præjudicielle forelæggelse, i processuel henseende, er, at de sager, der verserer for retten i Rotterdam og Admiralty Court i London, hviler på samme »grundlag«, dvs. på samme kontraktforhold, og — i hvert fald til dels, hvilket jeg om et øjeblik skal påvise — har samme »genstand«, idet det centrale i begge sager er spørgsmålet om, hvorvidt skibets ejere er ansvarlige for, at sojaolien blev ødelagt af forskellige kulbrinter. De to sager, af hvilke den ene har til formål at fastslå skibsejernes ansvar, og den anden at fastslå, at de ikke hæfter, er således kun udtryk for to sider af samme sag, som Kommissionen med rette har anført under sagen.

17. Det er her vigtigt at fremhæve en forskel, der ikke er uden betydning mellem de omstændigheder, der forelå i Gubisch Maschinenfabrik-sagen og den sag, jeg behandler her: Mens forholdet mellem kravene således også i den tidligere sag var af tilsvarende præjudiciel karakter, var det ind-

byrdes forhold imidlertid det modsatte af det, jeg her skal gennemgå, idet kravet i den først anlagte sag var mere omfattende end det senere krav. Da kravet om opfyldelse af en international købekontrakt var fremsat tidligere end kravet om, at kontrakten skulle annulleres eller ophæves, kunne det andet krav — ifølge Domstolens bemærkninger — »blot betragtes som en indsigelse mod det første krav, der er fremsat i form af et selvstændigt sagsanlæg for en ret i en anden kontraherende stat« [17].

I den aktuelle sag er forholdet det, at genstanden for det krav, der er fremsat i Det Forenede Kongerige, ikke fuldt ud er omfattet af det tidligere fremsatte krav, idet det senere krav ligeledes vedrører et krav om erstatning og udmåling heraf, hvilket ikke var omfattet (og i øvrigt heller ikke tænkeligt) i forbindelse med den oprindelige sag, der var anlagt for den nederlandske ret. Da Bruxelles-konventionens artikel 21 ikke omfatter regler om, at sager automatisk skal forenes, men alene en regel om, at enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, skal erklære sig inkompetent, ville en litispendensregel i dette tilfælde kunne medføre retsnægtelse. Medmindre de processuelle regler på det sted, hvor den først anlagte sag verserer, tillader, at sagens genstand udvides med nye påstande eller nye anbringender, er det ikke muligt at behandle samtlige aspekter af en sag, såfremt det først fremsatte krav indholdsmæssigt er mindre omfattende.

18. Det er således min opfattelse, at i tilfælde, hvor senere krav er mere omfattende end det første krav, og det ikke er muligt at udvide genstanden for det første krav (hvilket imidlertid ikke synes godtgjort i den foreliggende sag, hvor alle ladningsejerne for en sikkerheds skyld har anlagt sag med påstand om erstatning ved en nederlandsk ret), skal enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, i medfør af artikel 21 erklære sig inkompetent for så vidt angår den del af kravet, der må anses for omfattet af det først indtalte krav, og kan derimod udsætte sagen for så vidt angår den resterende del, idet tillige konventionens artikel 22 bringes i anvendelse [18].

19. For at løse det foreliggende problem, nemlig spørgsmålet om en afgrænsning af de betingelser, der er afgørende for, om to krav må antages at have samme genstand og hvile på samme grundlag i Bruxelles-konventionens forstand, finder jeg derimod engelsk rets sondring mellem »in rem«-sager, hvorved sagsøgeren søger at få opfyldt sine krav gennem fuldbyrdelse i gods, og »in personam«-sager, der medfører bindende virkninger i forholdet mellem personer, uden

17 — Jf. fornævnte Gubisch Maschinenfabrik-dom, præmis 18.

18 — Jf. herti1 Di Blase, a.st. s. 75 ff.

betydning. Om artikel 21 finder anvendelse, bør ikke afhænge af særlige forhold og forskellige karakteristika i national procesret: Adgangen til at henvise til de kontraherende staters interne ret, når dette er nødvendigt som følge af, at Bruxelles-konventionens regelsæt er ufuldstændigt, skal give mulighed for at anvende konventionens regler, og må ingen under omstændigheder føre til resultater, der er i strid med selve konventionens formål og hensigt [19]. Formålet med artikel 21 er — som tidligere nævnt — at undgå, at der verserer parallelle sager, som har samme genstand, for retterne i forskellige kontraherende stater med den deraf følgende risiko for uforenelige afgørelser, der følgelig ikke kan anerkendes, jf. artikel 27, nr. 3. Jeg finder imidlertid, at der klart er risiko for uforenelige afgørelser i denne sag, når det antages, at det centrale punkt i de sager, der verserer såvel i Det Forenede Kongerige og som i Nederlandene, er spørgsmålet om, hvorvidt skibets ejere ifalder ansvar i anledning af, at lasten blev ødelagt. Det må således antages, at den omstændighed, at sagerne eventuelt skal behandles forskelligt ifølge de civilprocessuelle regler i de enkelte stater, er fuldstændig irrelevant for sagen; det væsentlige er, om de centrale spørgsmål, som retten skal tage stilling til, er identiske.

Admiralty Court nåede for nylig til samme resultat i en afgørelse fra april 1992 i en sag, der på en række punkter er identisk med den her foreliggende [20]. Spørgsmålet var, om et nederlandsk erstatningskrav, som var anlagt af en gruppe ladningsejere som følge af, at en skibslast var blevet ødelagt, havde samme genstand og hvilede på samme grundlag som en arrest i skibet, som samme ejere senere havde fået foretaget i Det Forenede Kongerige i henhold til arrestkonventionen, i relation til om Bruxelles-konventionens artikel 21 og 22 fandt anvendelse, og den engelske dommer fastslog, at de to sager havde samme genstand uanset de forskellige søgsmålsformer, nemlig henholdsvis »in rem« og »in personam«. Resultatet støttedes på, at sagen vedrørende skibet [21] nødvendigvis måtte have samme genstand som sagen mod ejeren, samt at sagsøgeren kun kan opnå en afgørelse vedrørende skibet, for det tilfælde, at skibets ejer ikke bekræfter forkyndelsen, såfremt han godtgør, at ejeren selv er ansvarlig.

20. For at artikel 22 finder anvendelse er det endvidere et ufravigeligt krav, at parterne i de sager, der er indledt for retter i de forskellige kontraherende stater, er de samme. Jeg har allerede nævnt, at Domstolen havde lejlighed til at fastslå, at den omstændighed, at parter-

19 — Jf. hertil førnævnte Gubisch Maschinenfabrik-dom, præmis 6, 7 og 8, og dom af 6.10.1976, sag 12/76, Tessili, Sml. s. 1473.

20 — Afgørelse truffet af Admiralty Court den 31.3.1992, samt 1., 2. og 6.4.1992, offentliggjort i *Lloyd's Law Report*, 1992, s. 261 ff.

21 — Herved bemærkes, at sagsøgte i en »in rem«-sag i form af arrest i skibet ifølge engelsk søret ikke er ejeren eller rederen, men skibet selv eller lasten, hvorfor stævningen forkyndes ... for skibet!

nes processuelle stilling i de to sager er forskellig, således at sagsøgeren i den først anlagte sag er sagsøgt under den senere anlagte sag, ikke ændrer ved det forhold, at der er tale om samme parter, naturligvis under forudsætning af, at det underliggende retsforhold er det samme i begge sager. De omstændigheder, der ligger til grund for de foreliggende præjudicielle spørgsmål, viser klart, at begrebet litispendens ikke kan komme i betragtning med hensyn til den sag, Phibro har anlagt i Det Forenede Kongerige (sag 2007) og den sag, der tidligere er anlagt I Nederlandene, da Phibro ikke var part i denne, men hvorledes forholder det sig med hensyn til den anden sag, der verserer for samme engelske domstol (sag 2006), hvori sagsøgerne, nemlig ladningsejerne i gruppe 3, kun delvis er medsagsøgt under den sag, der tidligere er anlagt i Nederlandene?

Det er min opfattelse, at parterne i de to sager må påregne, at der i dette tilfælde er risiko for uforenelige afgørelser, nemlig såfremt den engelske ret pålægger skibets ejere erstatningspligt under henvisning til, at de er ansvarlige for skaden, mens den nederlandske ret fastslår, at ladningsejerne ikke kan gøre krav gældende mod skibets ejere.

For at sikre alle adgang til at indtale krav for retterne samt under hensyn til formålet med Bruxelles-konventionens artikel 21 skal denne bestemmelse følgelig fortolkes således, at enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, skal erklære sig inkompetent, i det omfang parterne i den for denne ret verserende sag ligeledes er parter i en tidligere anlagt sag. Sagen kan fortsættes ved denne ret mellem de øvrige parter, medmindre den bør udsættes som følge af indbyrdes sammenhængende krav — såfremt betingelserne herfor er opfyldt — i hvilket tilfælde samme konventions artikel 22 finder anvendelse, ikke dens artikel 21 [22].

21. Herefter skal jeg gennemgå det sidste (femte) spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet vedrørende artikel 21, hvormed retten i det væsentlige ønsker oplyst, om en fortolkning af begrebet litispendens i denne bestemmelses forstand i et vist omfang fører til forskellige resultater, afhængig af, om den først anlagte sag angår et krav om, at det fastslås, at sagsøgeren ikke er ansvarlig. Specielt ladningsejerne har hertil gjort gældende, at denne form for søgsmål i realiteten må anses for »forum shopping«. Dette vil med andre ord sige, at sagsøgeren ikke har krav at gøre gældende over for sagsøgte, men alene vil foregribe et eventuelt søgsmål fra dennes side, ved at få fastlagt den stedlige kompetence til sin egen fordel, og således at den part, der har en reel søgsmålsinteresse, herved afskæres fra muligheden for at vælge det kompetente værneting ifølge reglerne i Bruxelles-konventionen eller en specialkonvention, der finder anvendelse i medfør af Bruxelles-konventionens artikel 57. En sådan fortolkning af artikel 21, hvorefter et aner-

22 — Jf. i samme retning, om end med nogle forbehold, Kaye, a.st., s. 1227 ff.

kendelsessøgsmål, som en formodet skadevolder har anlagt med påstand om, at det fastslås, at han ikke er ansvarlig, må sidestilles med et erstatningskrav fra skadelidtes side, ville ifølge denne betragtning skabe usikkerhed ved afgørelsen af, hvilken ret der er kompetent, og ville være til hinder for, at den, der har en reel søgsmålsinteresse, er berettiget til at vælge værneting, ligesom det ville være en unødvendig tilskyndelse til at anlægge søgsmål alene med det formål at sikre sig en processuel fordel.

22. Jeg kan hverken tilslutte mig denne teori eller de argumenter, der er anført til støtte herfor; henset til de faktiske omstændigheder i sagen finder jeg derimod, at den er grundløs. Det er uden tvivl korrekt, at de forskellige kriterier for fastlæggelse af retternes kompetence i Bruxelles-konventionen — hvilket i øvrigt også gælder arrestkonventionen — og som giver sagsøgeren et vidtgående valg ved afgørelsen af, ved hvilken ret — blandt mange lige kompetente — en bestemt sag skal anlægges, kan give anledning til »spekulation«. Det kan på ingen måde udelukkes, at forsøg på at opnå, at en bestemt ret er kompetent alene skyldes et ønske om at drage fordel af den stedlige lovgivning, som sagsøgeren antager er i hans favør, eller endsige har til formål at skabe vanskeligheder for modparten.

Hertil skal jeg imidlertid bemærke, at sådanne forsøg på såkaldt »forum shopping« navnlig kan finde sted, såfremt tilknytningsmomentet »lex fori« anvendes automatisk, også i tilfælde, hvor det ikke er åbenbart. Når de internationale privatretlige regler og/eller retspraksis anvender tilknytningsmomenter, der i højere grad er i overensstemmelse med forholdets art og karakteristika, samt med parternes forventninger — hvor forholdet oprindelig er opstået og er »udtænkt« — begrænses mulighederne for spekulation eller endog misbrug med hensyn til den internationale privatretlige ordning og de hertil hørende processuelle regler. Det påhviler under alle omstændigheder den ret, der behandler sagen, at forhindre et eventuelt misbrug.

Jeg anser det således ikke for muligt at løse problemet gennem en restriktiv fortolkning af artikel 21, dvs. gennem en fortolkning, hvorefter bestemmelsen ikke skal finde anvendelse — således som det imidlertid er blevet gjort gældende under denne sag — såfremt den sag, der først er anlagt i en kontraherende stat, angår en negativt formuleret påstand.

Som anført af Kommissionen ville der være tale om en skinmanøvre, såfremt der sondres imellem, om en sag med påstand om, at det fastslås, at der ikke hæftes, er anlagt først eller senere; bortset fra, at en sådan sondring på ingen måde har støtte i ordlyden af artikel 21, forhindrer den heller ikke det problem i at opstå, som er søgt undgået med denne bestemmelse, nemlig risikoen for, at to domstole, der samtidig behandler samme krav, træffer indbyrdes modstridende afgørelser.

23. Jeg skal endvidere henvise til, at negativt formulerede påstande, der i øvrigt generelt er tilladt ifølge de forskellige nationale retsordeners procesret, og som i alle henseender er fuldt ud legitime, må antages at dække reelle behov hos sagsøgeren. Denne kan f.eks. have interesse i, at der ad retlig vej hurtigt tages stilling til, hvilke rettigheder, forpligtelser eller ansvar, der udspringer af et bestemt kontraktforhold i tilfælde, hvor dette er usikkert eller omtvistet, og hvor modparten eventuelt søger at forhale sagen. Hvis man betragter kronologien i sagsanlæggene, synes dette netop at være tilfældet i den foreliggende sag.

24. På denne baggrund finder jeg det heller ikke relevant, men snarere bemærkelsesværdigt, at ladningsejerne har påpeget risiciene ved »forum shopping«. Uden at sige for meget er det ikke sikkert, at de er de rette til at prædike moral. Det er ganske vist muligt, at skibsejernes beslutning om at anlægge sag for en nederlandsk ret i et vist omfang har skyldtes ønsket om at være omfattet af en lovgivning, som de fandt mere fordelagtig, men forholdet er samtidig det, at den sag, de anlagde ved Arrondissementsrechtbank, Rotterdam, blev anlagt lidt mere end halvanden måned efter, at ladningen var blevet losset, mens den af ladningsejerne i gruppe 2 og 3 anlagte sag først blev indledt ti måneder senere, og på grundlag af et tilknytningsmoment, som jeg tidligere har nævnt beroede på en tilfældighed. Det er ikke bestridt, at ladningsejerne er blevet lovligt indstævnt for den nederlandske ret i medfør af Bruxelleskonventionens bestemmelser, nærmere bestemt dens artikel 2 og artikel 6, nr. 1. Ud fra denne betragtning er det derimod den engelske rets kompetence, der har tilfældighedens præg, idet denne kun er begrundet i, jf. arrestkonventionens artikel 7, nr. 1, at et skib, der tilhører samme ejer, var opankret i en engelsk havn, samt at ladningsejerne var i stand til at opnå arrest heri. På baggrund af samtlige omstændigheder i sagen er det derfor slet ikke irrelevant at spørge, hvilken af sagens parter der eventuelt kan anses for »ansvarlig« for »forum shopping«, hvis man kan tale om »ansvar« i denne forbindelse.

25. På baggrund af disse betragtninger skal jeg på ny henvise til, at det under ingen omstændigheder er muligt i artikel 21, at finde et værktøj til en eventuel spekulation i påstande med henblik på at opnå en negativt formuleret anerkendelsesdom. Efter min opfattelse skal den flere gange nævnte Gubisch-dom ses i samme retning, nemlig således, at begrebet litispendens i Bruxelleskonventionens forstand omfatter det tilfælde, hvor en part anlægger sag ved en ret i en kontraherende stat med påstand om, at en kontrakt erklæres ugyldig eller ophæves, mens der for en ret i en anden kontraherende stat verserer en sag anlagt af den anden part med påstand om opfyldelse af samme kontrakt. Herved tog Domstolen endog afstand fra generaladvokatens forslag til afgørelse, hvori denne udtrykkeligt havde henledt opmærksomheden på de mulige risici ved en sådan fortolkning af artikel 21, idet han hen-

viste til, at det ved et søgsmål, hvorunder en kontrakts gyldighed bestrides, ville være muligt, gennem litispendensindsigelsen, at lamme ethvert senere krav, der på grundlag af samme kontrakt fremsættes for retten i en anden stat [23]. Nyere praksis ved de nationale domstole synes da også at gå i samme retning som angivet af Domstolen i den nævnte dom [24].

Indbyrdes sammenhængende krav som omhandlet i Bruxelles-konventionens artikel 22

26. I relation til sag 2007 opstår der endelig, men ikke udelukkende i relation til denne sag, en række spørgsmål om fortolkningen af Bruxelles-konventionens artikel 22. Den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at præcisere begrebet »indbyrdes sammenhængende krav« i bestemmelsens stk. 3, hvorved — der som bekendt — forstås »krav, der er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidigt for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig«.

27. Det bemærkes allerførst, at ligesom litispendens skal også denne definition fortolkes selvstændigt i forhold til, hvad der med varierende indhold kan udledes af de forskellige nationale procesretlige regler [25]. I denne forbindelse er det klart, at artikel 22, stk. 3, ikke nødvendigvis kræver, at to (eller flere) sager skal omfatte samme parter eller have samme genstand og hvile på samme grundlag for at anses for indbyrdes sammenhængende krav. Såfremt disse betingelser er opfyldt, finder artikel 21 nemlig anvendelse: Indbyrdes sammenhængende krav forudsætter derimod, at de pågældende søgsmål i subjektiv eller objektiv henseende (eller i begge) er forskellige.

Når imidlertid henses til de subjektive grænser for dommen, der som bekendt kun har virkning i forhold til sagens parter, er det åbenbart, at retsafgørelser, der vedrører indbyrdes sammenhængende krav, praktisk taget kun kan være uforenelige, hvis kravene er fremsat mellem samme parter, når de ikke har samme genstand og/eller hviler på samme grundlag. Som eksempel skal jeg — som flere gange under denne sag — henvise til en sag, som Domstolen har behandlet vedrørende Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 3 [26], hvorunder en ægtefælle ved en udenlandsk retsafgørelse var blevet tilpligtet at betale ægtefællebidrag som følge af sin underholdspligt på grundlag af ægteskabet,

23 — Generaladvokat Mancini's forslag til afgørelse i Gubisch Maschinenfabrik-sagen, s. 4867 (jf. navnlig s. 4869).

24 — Jf. hertil Oberlandesgericht München's afgørelse af 22.12.1993 i *Recht der internationalen Wirtschaft*, 1994, s. 511: I denne afgørelse fandt den tyske dommer, netop under henvisning til Gubisch Maschinenfabrik-dommen, at en sag med påstand om, at der ikke hæftedes, som var anlagt for en italiensk ret, og et erstatningssøgsmål, der senere var anlagt i Tyskland, havde samme genstand og hvilede på samme grundlag ifølge Bruxelles-konventionens artikel 21.

25 — Jf. hertil Jenard-rapporten, s. 41 og 42, hvori det særlig er anført, at »da udtrykket 'indbyrdes sammenhængende krav' ikke har samme betydning i alle seks medlemsstater, indeholder artikel 22, stk. 3, en definition. Denne støtter sig til den nye belgiske retsplejelov (artikel 30)«.

26 — Dom af 4.2.1988, sag 145/86, Hoffmann, Sml. s. 645, præmis 19-25.

hvilket var uforeneligt med en retsafgørelse afsagt i den stat, begæringen rettedes til, om skilsmisse mellem samme ægtefæller. I denne dom fastslog Domstolen således, at de pågældende afgørelser »*har retsvirkninger, som gensidigt udelukker hinanden*. Den udenlandske retsafgørelse, som nødvendigvis forudsætter et ægteskabeligt forhold, skulle nemlig fuldbyrdes, skønt ægteskabet er opløst ved en retsafgørelse afsagt i den stat, begæringen rettes til, i en sag mellem de samme parter« (min fremhævelse) [27].

28. Henset til formålet med at medtage begrebet indbyrdes sammenhængende krav i Bruxelles-konventionen er det ikke desto mindre min opfattelse, at udtrykket »uforenelige afgørelser ...« i artikel 22, stk. 3, ikke skal fortolkes på samme restriktive måde som udtrykket »afgørelsen er uforenelig med en afgørelse ...« i artikel 27, nr. 3, som et flertal har foreslået under nærværende sag. Sidstnævnte bestemmelse giver således mulighed for som undtagelse fra konventionens principper og formål rent undtagelsesvis at nægte at anerkende en udenlandsk retsafgørelse, mens artikel 22 snarere har til formål at sikre en bedre koordinering af domstolenes judicielle funktion inden for Fællesskabet samt at undgå usammenhængende og indbyrdes modstridende afgørelser, også i tilfælde, hvor afgørelserne vil kunne fuldbyrdes særskilt [28].

Et eksempel, som generaladvokat Darmon anførte i Kalfelis-sagen [29], synes klart at illustrere det netop anførte synspunkt; eksemplet er endvidere meget velegnet, da faktum i så høj grad ligner faktum i den foreliggende præjudicielle sag. Eksemplet er følgende: Hvis to sager, der er anlagt særskilt mod to personer, der formodes at have forårsaget en ulykke, kan give anledning til to domme, hvoraf en giver sagsøgeren medhold, og den anden frifinder sagsøgte med den begrundelse, at skaden ikke kan medføre erstatningsansvar, er disse afgørelser naturligvis modstridende, men kan fuldbyrdes samtidig, da afgørelserne er truffet i forhold til forskellige parter. Ikke desto mindre havde det været hensigtsmæssigt, om den ret, for hvilken sagen senest var anlagt, havde anerkendt, at kravene i de to sager var indbyrdes sammenhængende og havde truffet afgørelse om at udsætte sagen, eller såfremt betingelserne herfor var opfyldt, havde erklæret sig inkompetent i medfør af artikel 22, stk. 1 og 2, således at de to retsafgørelser havde været indbyrdes overensstemmende, hvilket endvidere ville have været i overensstemmelse med Bruxelles-konventionens intentioner.

Artikel 22 har følgelig til formål at fremme en harmonisering af domstolenes judicielle funktion for her igennem at undgå, at der er risiko for indbyrdes modstridende afgørelser, også med hensyn til begrundelsen. De instrumenter, der er anført i denne bestemmelse, bør derfor kunne anvendes af den ret, for hvilken sagen senest er anlagt, i alle tilfælde, hvor denne formoder, at sagens behandling

27 — A.st. præmis 24.

28 — Jf. hertil generaladvokat Darmon's forslag til afgørelse i sag 189/87, Kalfelis, i dom af 27.9.1988 (Sml. s. 5565, jf. navnlig s. 5574 ff. i forslaget til afgørelse).

29 — Anført ovenfor, s. 5575. I samme retning, P. Kaye: *Civil jurisdiction and enforcement of foreign judgments*, a.st. s. 1233 ff. og A. Di Blase: *Connessione e litispendenza nella convenzione di Bruxelles*, a.st. s. 179 ff.

ved den ret, for hvilken den først er anlagt, må antages at kunne omfatte forhold af betydning for rettens egen afgørelse.

29. Efter min opfattelse står vi over for et forhold af denne type i den her foreliggende sag. I og med de faktiske og retlige forhold i den i Nederlandene verserende sag og sag 2007 er identiske, idet den transport, de to sager angår, er den samme, ladningen blev befordret som bulklast og transportaftalerne med de forskellige ladningsejere havde samme indhold, er det åbenbart, at man ikke kan udelukke risikoen for, at to retter kan nå »indbyrdes modstridende« afgørelser i den netop anførte betydning, såfremt sagerne fortsat behandles sideløbende.

Forslag til afgørelse

30. På grundlag af det således anførte skal jeg foreslå Domstolen at besvare de spørgsmål, Court of Appeal har forelagt vedrørende fortolkningen af Bruxelleskonventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser, herunder handelssager, således:

»1. Konventionens artikel 57 skal fortolkes således, at konventionens artikel 21 og 22 finder anvendelse, når — som i denne sag — en konvention vedrørende et særligt retsområde ikke indeholder bestemmelser om litispendens og indbyrdes sammenhængende krav.

2. Konventionens artikel 21 skal fortolkes således, at der foreligger litispendens, når to (eller flere) krav helt eller delvis har samme genstand, samme grundlag og fremsættes mellem de samme parter. Navnlig gælder:

— Et krav, der er fremsat i en kontraherende stat med henblik på at det fastslås, at sagsøgeren ikke er ansvarlig for den skade, sagsøgte påstår at have lidt, har samme genstand og samme grundlag som en senere anlagt sag, som en af de sagsøgte i førstnævnte sag har anlagt i en anden medlemsstat med henblik på, at det fastslås, at sagsøgeren i førstnævnte sag er ansvarlig for den nævnte skade.

— Forskelle med hensyn til søgsmålsformer i de to staters procesret er herved uden betydning.

— Den forpligtelse, der ved artikel 21 er pålagt den ret, ved hvilken sagen sidst er anlagt, til at erklære sig inkompetent, gælder kun for den del af sagen, som har samme genstand og samme parter som den tidligere anlagte sag.

3. Konventionens artikel 22, stk. 3, skal fortolkes således, at to krav skal betragtes som indbyrdes sammenhængende krav, såfremt de er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser, når de vedrører faktiske og retlige forhold, som i det væsentlige er identiske, og der er risiko for, at afgørelserne er indbyrdes modstridende, også selv om dette kun vedrører begrundelsen for afgørelserne.«